

از خانواده دینی تا خانواده رسانه‌ای

به طور کلی روند تولیدات و سریال‌های رسانه ملی در دهه اخیر در جهت تقویت سبک زندگی اسلامی ایرانی از خانواده نبوده و تصویر ارائه شده از خانواده ایرانی گرفتار معضلاتی چون شکاف نسلی، سبک زندگی مصرفی و مدرن، غلبه ارزش‌های سکولار و غیردینی، هسته‌ای شدن خانواده و خروج از مدل خانواده گسترده و تعاملات محدود فامیلی و خانوادگی، کم‌رنگ شدن ارزش‌های سنتی و دینی، ضعف و بی‌تدبیری والدین در تربیت و پرورش فرزندان، فرزندسالاری و بی‌توجهی و احترام نگذاشتن به جایگاه والدین و بزرگ‌ترها، تضعیف جایگاه مرد در ساختار قدرت خانواده و تأکید بر مدیریت دوگانه و در عرض زن و مرد در خانه و مواردی از این قبیل است.

این تصویر ارائه شده از خانواده و سبک زندگی آن در آثار و تولیدات تلویزیونی داخل کشور تحت تأثیر گفتمان هالیوودی حاکم بر جریان سینما و تولیدات ماهواره‌ای در غرب است. در سینمای هالیوود و تولیدات ماهواره‌ای نه تنها خانواده به معنای گسترده و سنتی هیچ جایگاهی ندارد، بلکه خانواده هسته‌ای نیز گرفتار معضلات بسیاری از قبیل خیانت‌های زن و شوهر به یکدیگر، تأکید بر هم‌خانگی به جای ازدواج، فاصله و تفاوت ارزشی و گفتمانی نسل جدید با نسل گذشته، بی‌توجهی به کارکرد تربیتی زن، بی‌میلی به فرزندداشتن و نیز زن محوری و مردستیزی است. در سینمای هالیوود این هویت فردی و مدرن افراد است که جایگزین هویت و اصالت خانوادگی او شده است. این تأثیرپذیرفتن آثار و تولیدات سینمایی و تلویزیونی کشور ما و جریان حاکم بر آن‌ها از محتوای رسانه‌ای و سینمایی غرب و هالیوود نشان‌دهنده تأثیر جهانی شدن ارتباطات و رسانه‌ها بر ارزش‌ها و نگرش‌های افراد و درنوردیدن مرزهای کشورها و ازجمله مرزهای ایران است. این تصویر از خانواده در حالی است که الگوی اسلامی ایرانی خانواده مبتنی بر ارزش‌ها و اصولی چون قیومیت و سرپرستی مرد به عنوان مدیر خانه، ارتباط صمیمی و مبتنی بر احترام میان والدین و فرزندان، محوریت زن در خانه و تأکید بر نقش تربیتی وی، تأکید بر خانواده گسترده و تعاملات وسیع فامیلی و خانوادگی، وجود عزت و محبت در تعامل میان همسران و سایر ارزش‌های دینی و سنتی از این قبیل است.

خانواده یکی از نهادهای مهم جامعه بشری است که زیربنایی‌ترین و اولین نهاد اجتماع به شمار می‌رود. تأثیر خانواده بر رشد، تعادل و شکوفایی افراد و جامعه به حدی است که هیچ صاحب‌نظری نمی‌تواند آن را انکار کند. ازاین‌رو، ادیان الهی ازجمله دین اسلام بر ضرورت تشکیل و حفظ این نهاد تأثیرگذار، تأکید بسیار کرده‌اند. بنابراین در یک جامعه ایده‌آل و مطلوب، محوری‌ترین کارگزار تعلیم و تربیت و جامعه‌پذیری افراد، خانواده بوده است و افراد در درون خانواده، ارزش‌ها و هنجارهای متناسب با زندگی اجتماعی را فرا می‌گیرند. مشاهده روند تغییر و تحولات در سبک زندگی و ساختار خانواده‌های ایرانی و نیز کم‌رنگ شدن نقش و تأثیر این نهاد در فرایند جامعه‌پذیری افراد، نشان‌دهنده نفوذ و تأثیر الگوهای مدرن از خانواده در جامعه ایرانی است که توسط رسانه‌های مختلف ازجمله تلویزیون ارائه و تأیید می‌شود. خانواده ایرانی امروزه با مسائل اساسی و گاه بحران‌آفرین مواجه است. امروزه به دلیل غلبه فرهنگ مدرن بر فضای فرهنگ سنتی و اصیل جامعه ما توسط رسانه‌ها، شکاف نسلی قابل توجهی میان والدین و فرزندان آن‌ها به چشم می‌خورد و این مسئله زمینه‌ساز پیدایش بحران‌های هویتی و رفتاری در میان جوانان شده است. از سوی دیگر الگوهای خانوادگی ارائه شده توسط رسانه ملی نیز به نظر می‌رسد نه تنها پاسخ‌دهنده درخور توجهی به این مسئله در میان خانواده‌های ایرانی نداده، بلکه بر شدت این شکاف و فاصله نیز در بعضی مواقع افزوده است.

خورشیدنوشت: ۷

